

SEMANTISKE STRUKTURMODELLER

Karsten R. Olesen

I. Generel Indledning

Den største hindring hidtil for skabelsen af en eksakt litteraturvidenskabelig teori har været mangelen på en tilfredsstillende semantik. Behandlingen af indholdsphenomener har aldrig helt kunne løsrive sig fra parafrasen, og forsøg på at tilnærme sig eksakt har som regel indskrænket sig til, at man fandt dem reflekteret i formelle, ydre træk, der taget for sig selv ville føles tomme for betydning: ordforråd, grammatik, personkonstellationer, eller i lingvistikken f. eks. distribution. Værket som undersøgelsesobjekt er på alle områder blevet splittet op i et transcendent, substantielt aspekt, som man ikke kan tale om eller beskrive, og empiriske, accidentielle aspekter, der kan påpeges, beskrives, analyseres og kommunikeres. Fordoblingen af værket har resulteret i modsætningspar som værket selv over for partielle træk i værket (som når det erklæres, at "ingen analyse kan udtømme værket"), værket selv over for tilfældige læseroplevelser, internt over for eksternt, helheden som ikke kan nås ved sammenlægning af delene. Den ene pol svarer til indholdsphenomenet som umiddelbart emne, den anden til indholdet beskrevet udefra. (1) Denne betragtningsmåde rummer en dialektisk antinomi, fordi ethvert af de to aspekter logisk må omfatte det andet; tages det analyserbare aspekt væk, forsvinder værket også, tages delene væk, forsvinder helheden, tages det sproglige væk, bliver der intet tilbage. Et begrebssystem for litteraturvidenskaben kan ikke etableres, før antinomien er overvundet. Forsøg på at gøre tolkningen mere eksakt ved hjælp af syntaktisk analyse, paralleller til et metrisk system, statistik etc. kan principielt ikke blive mere videnskabelige end de impressionistiske gengivelser så længe de ligger under for antinomien, for forbindelsen mellem de formelle træk og det de

er udtryk for, kan kun blive en vag lighed, når intet i indholdsplanet eksplicit er beskrevet; at holde sig alene til det fysisk kontrollerbare i udtryksplanet (ordstatistik o.l.) har altid medført konklusioner af stor vaghed og pseudovidenskabelighed. (2)

Den lingvistiske strukturalismes begreber, f. eks. indholdsform, kommutationsprøve, indholdsudtryk, og disses litterære udløbere, kan betragtes som forsøg på at overvinde antinomien. Men man har ikke altid gjort sig det klart, at f. eks. form og substans må anvendes som relative begreber, så at alt indhold principielt skal kunne beskrives som form. En formaliseret indholdsbeskrivelse, d.v.s. en formaliseret semantik, vil overvinde fordoblingen, idet en semantisk beskrivelse så vil kunne konciperes som en model af værket og ikke som en beskrivelse af partielle træk i det. En sådan semantik må have alle betydningsphenomener som sit emne, og kan ikke standse op på mere eller mindre tilfældige steder, som den traditionelle semantik ofte har gjort det, ved at nøjes med en behandling af den simple morfematiske semantik inden for sætningens grænser, idet indholdsphenomener der var bundet til længere tekstafsnit regnedes for ekstralingvistiske.

Det er i denne videnskabsteoretiske sammenhæng det må ses, når det værk der her skal omtales, A.J. Greimas, Sémantique structural, recherche de méthode. (Larousse 1966), udvikler et begrebssystem, der anvendes både i rent semantiske og i litterære beskrivelser. Der er ikke tale om en ekskurs fra det rent lingvistiske område til uvederhæftige discipliner som litteraturanalyse og semiologi, eller omvendt en anvendelse af en fremmed videnskabs begreber i litteraturvidenskaben. Det er et forsøg på at etablere en forbindelse mellem to videnskaber, der rent logisk fortsætter hinanden, men hidtil i praksis intet har haft med hinanden at gøre. Bogen er et fremstød i begrebsdannelse på et nyt område, ligesom Omkring Sprog-

teoriens Grundlæggelse var det. Enkelte dele af teoriene kan derfor være tvivlsomme eller ufuldstændige, og de må bedømmes snarere ud fra hvilke fremtidsperspektiver og nye ideer de giver anledning til, end som etableret viden. Bogen kan derfor heller ikke med fordel refereres. Jeg vil her koncentrere mig om en diskussion af dele af den semiske analyse, isotopi begrebet og aktant-funktionsmodellerne. Dernæst vil jeg give eksempler på analyser der er mulige ud fra semantiske metoder i analysen af fortællinger. Bogens samlede indhold kan kort gengives som: Opstilling af principper for analyse af betydning. Ordbetydning i kontekst. Forsøg på udskillelse af et særligt område for semiologisk-symboliske systemer. Betydningsintegration i tekstforløbet (isotopi). Opstilling af kategorier til beskrivelse af længere forløb (bl. a. aktanter). Problemer i beskrivelsens metodologi. Benyttelse af kategorierne på Vladimir Propps klassiske analyse af det russiske folkeeventyr og på forløbet af en psykoanalyse. Opstilling af en model herfor. Reduktion og beskrivelse af Georges Bernanos' imaginære univers. Artiklen Eléments pour une théorie de l'interprétation du récit mythique (Communications 8) kan betragtes som en fortsættelse heraf.

II.1. Den grundlæggende teori

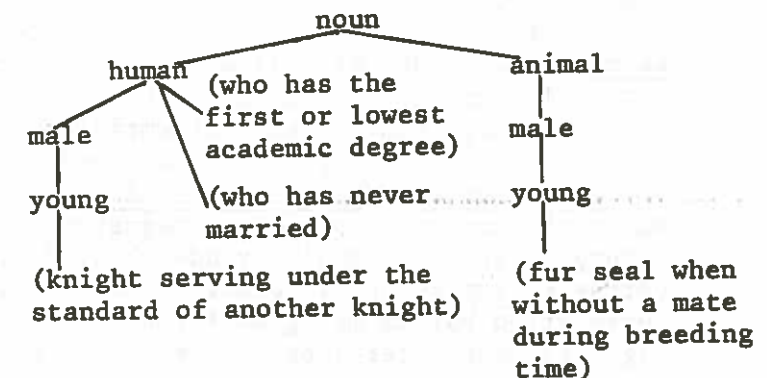
Alle de semantiske teorier sigter mod en analyse af betydning i distinktive faktorer. Det er indlysende, at en sådan fuldstændig teori (der på nuværende tidspunkt blot er hypotetisk) også vil være en udtømmende afbildning af det litterære værk ind i et formelt sprog.

Går man ud fra det Saussure'ske princip, at al betydning er skabt ved differenser, kan resultatet af en reduktion til distinktive faktorer ikke være enkelte betydningsatomer, men må være betydningsoppositioner, hvor hver enkelt term får sin identitet ved at være

1. sammenlignelig med den anden term i parret og 2. forskellig fra den. Den elementære betydningsstruktur er altså ifølge Greimas f. eks.:

numerus
 ┌───────────────────┐
 singularis versus pluralis

Greimas benævner elementerne i oppositionen semer, den overordnede fælles basis den semiske kategori. En sådan analyse er velkendt og forlængst gennemført for de simpleste grammatiske oppositioners vedkommende (f. eks. tal, køn, numerus. Semisk kategori svarer her til et paradigme. Problemet er hvorvidt og hvorledes analysen kan drives videre således at det bliver muligt at reducere større dele af sprogets ordforråd. I den retning er en del af semantikken gået i de senere år. Men indtil videre er man ikke nået til særligt afklarede resultater. J. J. Katz og J. A. Fodor beskæftiger sig i The Structure of a Semantic Theory kun med de semantiske elementer, der er relevante for reglerne for kombination inden for syntaksen (f. eks. menneske/dyr, genstand/handling) og regner med en uopløselig rest. Således analyseres ordet "bachelor" i 4 betydninger som følger:

De fire betydninger rummer i forgreningerne forskellige kombinationer af visse simple, almene kategorier der bestemmer mulighederne for kombinationer i en kontekst.

Parantesernes indhold analyseres ikke. L. J. Prieto

udvikler i Principes de noologie, 1964 et detaljeret begrebsapparat der på flere punkter ligger nær Greimas': et trait noétique har et aspect contrastif og et aspect oppositionel, svarende til sem, forholdet sem-semisk kategori og oppositionen sem-sem. Noemerne er indbyrdes forbundet ved forudsætningsrelationer. Men Prieto skelner mellem traits grammaticaux og traits lexicaux, de sidste svarende til de uanalyserede leksikonord og bestemt ved at deres paradigmer er ubegrænset store. Denne definition vil falde, hvis de lader sig analysere, og det vil da være et spørgsmål i hvilken grad man kan tale om en autonom grammatisk semantik. Hos Greimas synes grammatikken at skulle opfattes som en omkodning af det ikke-ordnede indhold i en ordnet mængde af sememudtryk. Grammatikkens ordningsrelationer vil da samtidig være semantiske relationer, og transformationer (som i den generative transformationsgrammatik) vil være veldefinerede semantiske ændringer.

For Greimas består enhver ordbetydning, semem, af semer forbundet med forudsætningsrelationer. Til ét ordbogsopslag, et lexem, kan svare forskellige sememer. Inden for mængden af sememer kan så bestemmes dels en kerne af semer der er fælles for alle sememer i lexemet, dels semer der varierer efter konteksten. Som eksempel herpå kan bachelor-eksemplet ovenfor videreanalyseres: For alle givne betydninger drejer det sig om ikke at besidde en bestemt socialt fastere status: ægteskab (ungkarlen og sælen) magistergrad (akademikeren) eller selvstændigt ridderkab. Dette kan altså betragtes som kernen i lexemet "bachelor". Denne statusrelation har så mulighed for at indgå i forskellige statussystemer (dette er muligvis et specielt eksempel med usædvanligt mange variationsmuligheder).

Sememet er en hierarkisk struktur af semer. Inden for en videre kontekst (hos Greimas le discours, i det følgende det diskursive forløb) forbindes sememet med andre sememer, dels ved relationer der har et seman-

tisk indhold, dels ved (underordnende) forudsætningsrelationer. Det er muligt at såvel disse strukturer som relationer på et højere integreret betydningsniveau (i fortællinger, herom nærmere sidenhen) lader sig formalisere hvis den semiske kategori betragtes som en mængde med semerne som elementer, og en underordningsrelation mellem to semer som en afbildning af det ene ind i det andet.

Til hvert lexem svarer flere mulige sememer. Hvilket af dem der vælges afhænger af mulighederne for forenelighed med konteksten. "Træ" kan betegne en plante eller materiale. "Træet slår sig" kan kun referere til materialet. Konteksten udvælger altså et fælles sem. Sådanne semer der er fælles for en kontekst, benævner Greimas klassemer; det synes fortrinsvis at dreje sig om kategorier som person, ting, materielt, immaterielt etc. Definitionen indeholder imidlertid visse flertydigheder, da Greimas gerne vil regne alle semer uden for kernen for kontekstuelle. Det forekommer ikke umiddelbart sandsynligt, at der kunne forekomme semer der var variable uden at de behøvede at forbinde sig med ens semer i konteksten, heller ikke at kernesemer ét sted kunne tilhøre de kontekstuelle et andet sted. Det er således heller ikke indlysende, når der regnes med at kernesem versus klassemer er en klasseinddeling af den totale mængde af semer. Dette der på p. 54 kun er "un premier effort de conceptualisation" forudsættes senere som etableret.

Princippet i denne inddeling kan muligvis fortolkes derhen, at Greimas søger at udskille visse semer der dækker den måde verden er sammensat på, og som kunne tjene som en slags stativ for resten af indholdet, og derved samtidig betinge muligheden for meningsfuld sammensætning af to sememer. Klassemerne er også metasemer, fordi de definerer det øvrige indholds status kategorielt, og de kan muligvis identificeres med sådanne anskuelserformer som objekt, person, årsag, handling, substans, attribut, varen, tanken, altså termer der optræder i metafysikken og danner en slags

no an-
mel
v

generelt skema, hvori verden manifesteres (iøvrigt lader megen filosofi sig betragte som implicitte semiske analyser, og må kunne udnyttes som råmateriale for opstilling af semiske kategorier).

Næste trin efter sememsammensætning bliver betydningssammensætning i længere helheder. Hertil indfører Greimas begrebet isotopi, først opfattet som en generalisation af betingelsen for betydningssenhed i små helheder: fælles klassem; "de dépassant le cadre étroit du message, nous essayerons de montrer, grace à ce concept d'isotopie, comment les textes entiers se trouvent situés à des niveaux sémantiques homogènes..." (p. 53). Det kommer imidlertid uheldigvis til at medføre en udvanding af isotopibegrebet, og de indførte definitioner viser sig ikke udtømmende at dække begrebet betydningssenhed, således at brugen af termen i løbet af bogen kan analyseres i følgende sememer:

A. Den empiriske betydningssenhed i teksten, sammenhæng (f. eks. p. 70). *df. af sem*

B. Forsøgsvis teoretiske betingelser for isotopi i betydningen A. Herunder

1. Fælles klassem; dette er påvist som en i det mindste nødvendig betingelse for isotopi i små forløb af en størrelsesorden som sætningen.
2. Udvidelse af 1.: manifestationen finder sted inden for et hierarkisk sæt af klassemer (f. eks. p. 96). *med ISOTOPISKE forløb*
3. Sæt af fælles kategorier i almindelighed, manifesteret iterativt i længere forløb (folkeeventyrsanalysen, "vie" og "mort" hos Bernanos; Communications 8, p. 50).
4. I beskrivelsesmetodologi omtrent lig med per-tinensprincippet. (p. 145)-

Flertydigheden er uheldig, da der findes andre betingelser for isotopi i betydningen A, således selve den hierarkiske underordningsstruktur mellem semer og sememer, eller fælles aktanter i længere forløb. Det er noget tvivlsomt hvad der er vundet ved den fælles betegnelse.

II. 2. Analyseeksempler

1. En vittighed

- a. Den indfødte: Nej, her er ikke flere kannibaler.
- b. Den rejsende: Er det sikkert?
- c. Den indfødte: Ja, vi spiste de sidste tre igår.

(citeret efter V. Morin, L'histoire drôle, Communications 8)

Den komiske effekt beror på at svaret (c) indgår i to forskellige sammenhæng på en gang, og at disse sammenhæng er fjert fra hinanden. c implicerer følgende to semantisk simple udsagn: c1. "de sidste tre er forsvundet" og c2. "vi har netop spist mennesker". c1 indgår som et normalt svar i følgen af a-b, det er en bekræftelse af a, som den rejsende har betvivlet. c2 benægter a via en definitorisk (meta-lingvistisk) ækvivalens: "spise mennesker" = "være kannibal". Selv om det ikke indgår i den normale semantiske struktur a-b, bliver det altså ikke af den grund en irrelevant bibetydning, idet det kommer til at indgå i en negationsrelation. Hele c er dermed komplekst, idet en del af dets semer (f. eks. spiste) er nødvendige for både c1 og c2, således at de to inden for en større helhed i forskellige eller modsatte (disjunkte?) relationer indgående udsagn i det diskursive forløb har en fællesmængde. Hvis de to udsagn ikke havde haft en fællesmængde, som hvis c havde lydt "Her er kannibaler og her er ikke kannibaler", havde der ikke været nogen vittighed; heller ikke

hvis udsagnene ikke havde været uforenelige.

Det kan ikke umiddelbart afgøres, hvorvidt denne sætten i scene af disjunkte udsagn lader sig betragte på lige fod med inversionen af folkeeventyr og myte. Men i hvert fald er det et forløb af arten:

$$p \implies (p \wedge \text{non } p)$$

der definerer det der kaldes pointe både i vittighed, epigram og novelle. Greimas betegner vittigheder som isotopibrud (p. 70). Denne klassifikation synes ikke at være udtømmende, bortset fra det problematiske i isotopibegrebet. Violette Morin (L'histoire drôle. Communications 8, pp. 102-119) skelner mellem tre typer af artikulationer, alt efter hvorledes de disjunkte betydninger sættes sammen: baglæns, forlæns og blokeret.

Man ser i denne forbindelse muligheden for interpretation af en lang række tilsyneladende psykologiske karakteristika (f. eks. naivitet, kynisme, frækhed, sarkasme) som semantiske karakteristika, afhængige af hvilke forskellige samtidigt manifesterede betydninger en talende er sig bevidst. I det ovenanførte eksempel kan den indfødte enten være meget naiv og ikke gøre sig klart, at han selv er kannibal, eller han kan være kynisk og gøre nar af den rejsende ved at føre hans spørgsmål ad absurdum: selvfølgelig er her kannibaler. Konteksten kræver ikke nogen bestemt løsning på dette problem.

2. To metaphysical conceits.

A.a. But since our Saviours death did put some blood
Into thy face;

b. Thou art grown fair and full of grace,
Much in request, much sought for as good.

(George Herbert, Death, str. 4 (døden tiltales))

Her er parantesen i a læselig på to niveauer: i sig

selv, som vedrørende et virkeligt "face", og indenfor den videre kontekst metaforisk forskudt, med suspension af "face", så parantesen i sig selv kun betegner kontinuitet af blod og døden og i større kontekst: Kristus gav sit blod for os; der er i a alene ingen modsætning mellem de to. I b haves et lignende forhold: "Fair and full of grace" kan i sig selv vedrøre legemlig skønhed, men betegner i videre kontekst blot positiv egenskab. a og b er forbundet ved en følgekonzunktion "since", og skal altså være ækvivalente; hvilket også svarer til de to abstrakte betydninger; de to konkrete kunne hver for sig normalt blot suspenderes og være substituerbare i en større kontekst; men nu er de i stand til at læses sammen til et fælles niveau: ansigt, hvor de begge har noget med skønhed at gøre og har modsatte implikationer; derved bliver relationen mellem a og b på dette niveau den modsatte af relationen på det andet niveau. Vi kan altså sige, at dette conceit i en betydningsrelation i en større kontekst (Kristus og døden) indbygger en modsat betydningsrelation, sådan at de har en del sememer tilfælles.

B. take me to you, imprison me, for I
Except you ^{face}enthrall me, never shall be free
Nor ever chaste, except you ravish me

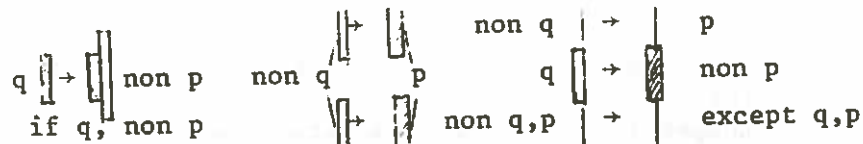
(Donne, Batter my heart...11.12-14)

Sættes $p = \text{"I never shall be free"}$, og
 $q = \text{"you enthrall me"}$

kan næstsidste linie transskriberes "except (q), (p)"; den er ækvivalent med "only if (q), (non p)" eller: "if (q), (non p)"; "if (non q), (p)". Konjunktionen "except" kan altså analyseres som: forbindende to termer q og p ved at indstifte relationen

$$\begin{array}{l} q \Rightarrow \text{non } p \\ \text{non } q \Rightarrow p \end{array}$$

eller i diagram

Imidlertid er indholdet af "except" ikke korrelationen som sådan; samme korrelation ville jo kunne udtrykkes: "only if you do not enthrall me, I shall not be free" (fortegnsskifte på p og q) eller "only if I shall be free you enthrall me" (ombytning p-q); første eksempel kræver en videre kontekst, hvor "I shall not be free" er særlig relevant, og det viser, at de i teksten nævnte termer p og q snarere end deres negationer skal være de relevante i konteksten, således at vi må beskrive korrelationen ved de operationer, den udfører på de to givne termer; andet eksempel (næsten nonsens) viser, at "if" forudsætter en betingelse-følge-relation og at korrelationen ikke er symmetrisk, da hovedsætning er overordnet bisætning.

I det diskursive forløb er altså indstiftet relationen $q \Rightarrow \text{non } p$ $\text{non } q \Rightarrow p$; men i sig selv er q og p omtrent synonyme, så at relationen kan formuleres $x \Rightarrow \text{non } x$, $\text{non } x \Rightarrow x$. Modsigelsen tvinger til en interpretation indenfor en større kontekst, hvor strukturen kan modificeres; den tiltalte person er Gud; "enthralled" kan så betyde underkastet Guds vilje, "free" åndeligt fri, hvorved de ikke længere er antonymer og den indstiftede relation er mulig. To overlejlrede strukturer fungerer altså samtidig; den i det diskursive forløb etablerede og den, der dannes ved, at "fødte" synonymiantonymirelationer perciperes uafhængigt af de i sætningen indstiftede; den sidste suspenderes i større betydningshelheder, medmindre den da udvides (extended metaphor; uafhængige billedplaner).

III. 1. De aktantielle modeller

Ved overgangen fra små, hierarkiske semstrukturer til mikrouniverser, må bestemmes størrelser, der funge-

rer som invarianter under længere forløb: aktanterne; alle størrelser, der fungerer som selvstændige entiteter, dvs. filosofiske substanser; herunder personer og ting. Den mindste enhed i en længere tekst er le message, en aktant forbundet med et prædikat. For at få en beskrivelse af mikrouniverset efter deres aktanter er det nødvendigt at fastlægge et sæt grundlæggende aktantroller, der kan gælde for en stor mængde universer. Greimas indfører 6, i tre semiske kategorier.

subjekt vs objekt
giver vs modtager
hjælper vs modstander, skurk.

Det er evident, at disse roller for en stor del er faste i f. eks. folkeeventyr, myter, propaganda, ideologier eller kulturdebat; f. eks. inddeler T. Bredsdorff (Kritik 3, 1967) forskellige videnskabelige synspunkter i "holismen" og dens modstandere; "holismen" er en ideologisk aktant (subjekt). De to første kategorier suggeres af syntaksen, den sidste af adverbier. Men denne models systematiske status bliver tvivlsom, da kategoriernes benævnelser ikke kan redegøre for hele anvendelsen af modellen. "Objekt" skifter mellem dansk: "objekt" og "mål" (og det er ikke godt at vide, hvordan målet skal hentes i syntaksen); modstanderen bliver i myteanalysen til en "traître"; det er betænkeligt, at "hjælper" kan være både en person og en talisman; og idet Greimas fortrinsvis lader subjekt/objekt være defineret ved en speciel relation i forløbet mellem de to: "le sujet désire l'objet" - det er ikke mere tale om, at termerne udgør en semisk kategori, og modellen er ufuldstændig, for der må inverst til "désire" regnes med "crain-te" for noget.

Man kan forsøgsvis korrigerer ^{teleo} modellen ved at indføre en sådan positiv og negativ teologisk relation: ønske vs frygt for noget; hjælper vs modstander er da modifikationer af denne relation og forudsætter den; det vil være en metarelationel model, d.v.s. man kan putte alle tænkelige handlingsfunktioner ind i ønske- eller

frygtfunktionen, og ikke mere en rent aktantiel. Claude Bremonds analyse af "La logique des possibles narratifs", (Comm. 8), er baseret på det teleologiske aspekt godt/dårligt af handlingsfunktionerne, og det må kunne integreres i en sådan model. Faren er imidlertid, at en detaljeret model kan blive "naturalistisk", kun gældende for menneskelige relationer, og miste den abstraktere rent semiske models almengyldighed.

Aktanternes prædikater inddeles i funktioner vs kvalifikationer, omtrent svarende til handlinger vs egenskaber; en funktion kan konverteres til kvalifikationen ved at opfattes som karakteriserende for person, miljø el.l. (Barthes "indices" i Comm. 8 svarer til kvalifikationer).

Princippet i Greimas' metode, som den gennemføres i folkeeventyrsanalysen i SS og delvis i myteanalysen i Communications, kan gengives således: fortællingen udgør en kæde af handlingsfunktioner. Disse kan analyseres som sememer og opstilles i kategorier; reduktionen af disse medfører, at nogle må opfattes som inverteringer eller transformationer af andre. Værket etablerer korrelationer af kategorier i et "verdensbillede". Folkeeventyrsanalysen skal nu kort refereres. Den kanoniske form for det russiske folkeeventyr er efter Vladimir Propps analyse (Morphology of the Folktale) følgende:

$\bar{p}$		Forældrene forlader hjemmet
$\bar{A}$	$\bar{a}$	De fremsætter et forbud overfor helten
	non $\bar{a}$	Helten bryder forbudet
	$\bar{c}_1$	Skurken spørger efter heltens forhold
$\bar{C}_1$	non $\bar{c}_1$	Skurken får svar
	$\bar{c}_2$	Skurken fører helten bag lyset
$\bar{C}_2$	non $\bar{c}_2$	Helten hjælper ufrivilligt skurken

C_3	$\bar{c}_3$	Skurken forbryder sig mod helten
	non $\bar{c}_3$	som skades
p		Forældrene kommer hjem
A_1	a_1	Helten bedes om at genoprette skaden
	non a_1	Helten akcepterer
$\bar{P}_1$		Helten drager afsted
A_2		Helten bedes om at udføre en bestemt handling og akcepterer
F_2		Helten gennemfører den
non c_2		og modtager til gengæld et magisk våben
d		Han flyttes hurtigt afsted
non $\bar{p}_1$		og ankommer til kamppladsen
F_1		Han kæmper med skurken og sejrer
c_1		modtager et mærke
non c_3		genopretter skaden
non p_1		Helten drager hjemad
d, F_1		Han forfølges men reddes
p_1		Han kommer hjem inkognito En svindler påstår at have udført bedriften
A_3		Et svært arbejde skal afgøre tvivls- spørgsmålet
F_3		Helten gennemfører det
non c_1		Helten anerkendes af samfundet
C_2		Svindleren afsløres. Helten triumferer
C_3		Skurken straffes
A		Helten tilbydes trone og prinsesse el. 1.
non c_3		og modtager det

(her citeres fra Bremond, Comm. 4, p. 9, med Gr.s formalisering tilføjet)

Homologeringen foregår på følgende måde:

A vs $\bar{A}$ kan formuleres kontrakt vs brud på kontrakt (*brud vs kontrakt*)

A er en kategori vertikuleret i semerne:

forslag fra den ene part / accept fra den anden

$\bar{A}$ i forbud fra den ene part / overtrædelse fra den anden

$\bar{C}$ vs C er overdragelse ufrivilligt vs overdragelse frivilligt (tab vs gevinst) artikuleret med tre objekter: viden, styrke og værdifuldt objekt.

I C_1 , C_2 , C_3 i begyndelsen tiltvinger skurken sig successivt de tre objekter; hver af disse kategorier er artikuleret i c skurkens initiativ for at få noget og (non c) andres overdragelse af det. I C-kategorierne er artikulationen

c_1 bliver mærket, c_2 (skurk) afsløres, c_3 (skurk) straffes; non c_1 anerkendes, non c_2 får våben, triumferer, non c_3 når sit mål;

overdraget information styrke vital værdi

(Greimas' homologering er her ikke helt overbevisende i detaljerne). p- og d- kategorierne betegner normal eller hastig flytning fra sted til sted og tjener således kun til at udskille faser. Kategorien F betegner kamp i enhver forstand, afgørelse af et tvivls-spørgsmål. Fortællingen kan så beskrives som følger: En indledende sekvens har A og C; derefter følger gentaget på 1-, 2- og 3-niveauet en følge A + F + C (tilfældet l med andre funktioner indskudt imellem), altså kontrakt + kamp + belønning, af Greimas benævnt l'épreuve. Denne forbinder den indledende mangeltil-

stand med den opnåede forsoning. Kampen kan betragtes som manifestation af "kampen mellem modsætningerne", overgangen fra den tidligere C - kategori til C - kategori, og den er således kerne i "spændingen" i fortællingen, båret oppe af modsætningen C - C. Fortællingen opstiller to kategorikorrelationer, A - C og A - C, og den ene transformeres til den anden. Denne struktur kan formuleres: hvis man bryder samfundskontrakten, mister man de sociale værdier, hvis man underkaster sig den, kan de genvindes, den svarer således til Lévi-Strauss-mytedefinition: "une mise en présence des contradictions, des choix également impossibles et insatisfaisants (SS, p. 210).

Jeg har her formuleret resultaterne vagere end Greimas' beskrivelse, da den næppe kan betragtes som definitiv, og da han fortolker sine resultater i flere forskellige retninger. Begrebet "korrelation" mellem kategorier er indført operationelt og dets forhold til den almindelige semantiske teori er ikke afklaret. Oppositionerne, såsom a - $\bar{A}$ og a - non a, benævnes af Greimas "semiske kategorier" uden nøjere analyse; de må under alle omstændigheder skulle beskrives ved fortegnsskifte for nogle semer.

Greimas søger at fortolke kampen F som en diakronisk kerne, der sætter et "historisk" skel ved at transformere et korrelationsunivers til et andet; alt før kampen skulle så tilhøre ét univers og alt efter et andet; men det er et spørgsmål, om man ikke kan fortolke skurkens indledende forbrydelse som en "épreuve", hvori han vinder over helten; i så fald er der ikke én stor transformation, men to inverse; i myteanalysen i Communications 8 regnes en sådan indledende voldtægt for "épreuve". Tvetydigheden skyldes, at funktionen F, som man også kan se det ovenfor, ikke er ganske veldefineret. Der findes også andre inhomogeniteter, når eventyranalysen, Bernanos' univers og myteanalysen tages sammen; det, der først benævnes transformationsmodel, bliver senere til "dialektisk algoritme"; der indføres, tildels ad hoc,

nye elementer i modellen og modifikationer af den ("mode déceptif", modifikation af kontrakten, der kan blive "suspendu" eller "refusé"), uden at de defineres formelt i forhold til den. Når Greimas lægger så stor vægt på, at man ved analysen af en ny tekst kan forudsætte den andre steder fra opstillede model og dele teksten ind ud fra den, er det nødvendigt, at alle nye elementer, der stødes på, gøres forenelige med modellen ved systematisk revision af dennes grundlag, ellers vil metoden køre i ring. Det er imidlertid klart, at det på analysevidenskabens nuværende stade ikke vil være rimeligt at forvente adskillelse af grundprincipper og analyse.

Opfattelsen af en fortælling som en kæde af subjekt-prædikatsmeddelelser, hvis sememer lader sig reducere til en "konstitutionel model" svarende til A-C-kategorierne, er i stand til at integrere en række andre romanteoretiske forsøg. J. Dines Johansens motivdefinition (Poetik I.2, pp. 54-75): en relation subjekt/objekt, hvor subjektet ønsker/ikke ønsker at have/ikke have, give/ikke give (objektet) kan indenfor denne model opfattes som en behandling af én semisk kategori og dens relationer til resten af fortællingen, hvis der lægges vægt på ejendomsaspektet i "have"; Dines Johansen formulerer det imidlertid lige så meget i retning af en generel teleologisk model; en sådan vil beskrive de tematiske kræfter alene på et funktionelt, "antropomorft" plan, som "intriger" og den må derfor muligvis regnes for underordnet konstitutionelle og transformationsmodeller; disse må til gengæld explicit udstyres med vurderinger på de semiske kategorier; i folkeeventyret er A og C positive, A og C negative.

Tzvetan Todorov opstiller i "Litterature et signification" bl. a. "regles d'action" af arten: "Soit A et B deux agents, et que B soit le confident de A. Si A devient l'agent d'une proposition engendrée par R.1 (en anden handlingsregel), il change de confident".

De er altså formuleret som overgang fra én subjekt-prædikatsmeddelelse til en anden. Todorov gør imidlertid intet forsøg på at se dem integreret i en model på højere niveauer; han nøjes med at postulere at de hører til en bestemt moral: "Elles reflètent les lois qui gouvernent la vie d'une société, celle des personnages de notre roman ..... la première règle qui représente le désir d'imposer sa volonté sur celle de l'autre a été relevée par la quasi totalité des critiques qui l'ont interprétée comme une "volanté de la puissance" ou "mythologie d l'intelligence". (L. et S. p. 65 = Communications 8, p. 137); dualismen substantielt-formelt (jvf. Indledning) er metodisk ikke overvundet, selv om Todorov sigter mod at betragte den opstillede model som kongruent med moralen; når reglerne føles "mekaniske" er det jo også fordi formaliseringen "si p, alors q" er reduktiv i forhold til vor umiddelbare opfattelse af sammenhængen i menneskelige handlinger; vi ved umiddelbart, at én handling ikke med nødvendighed determinerer en anden, fordi de hos den enkelte person er integreret i et større holdnings-system.

III. 2. Analyseeksempler

Udfra folkeeventyrsanalysen kan vi forsøge at lede efter korrelerede systemer i fortællestrukturer, svarende til A og C. Faustfortællingerne i renæssancen sætter to sådanne værdisystemer i forhold til hinanden:

I	II
Gud +	erkendelse, ekspansion +
Djævel +	tilbageholdenhed +

Sådanne systemer skal nødvendigvis være "metaeksistentielle", d.v.s. have bedømmelseskompetance overfor alle fænomener i tilværelsen, det kan formuleres: de afbilder hele virkeligheden på en vurderingsskala.

Disse to systemer er ikke forenelige, d.v.s. der findes fænomener, som afbildes med modsatte værdier de to steder; erkendelsesdriften er i sit eget system positiv, men i det andet negativ. Faustfortællingen sætter dem i relation til hinanden, ved at Faust først vælger udfra system II, hvorved han må afbilde I ind i II og handle modsat værdierne i I (udtrykt i djævelpagten); derefter underkastes han (ved sin død) system I, så at nu II afbildes ind i I og får inverteret sine værdier; Faust angrer at have handlet udfra II.

Før renessancen fjøede alt fra II sig tvangfrit ind i I, efter var det omvendt så at kun ét af systemerne kunne tænkes som overordnet. De strukturer, der senere tildeles navnet faustiske, har kun enkelte termer eller enkelte relationer fælles med denne. Faust fortsætter sin tilværelse som aktant i den kollektive mytologi, mediator for et skema af modsætninger, hvis indhold kan variere med tiden.

Maupassant "La Parure"

Novellens forløb kan skitseres som følger (det er en parafrase, altså en delstruktur inden for novellens samlede struktur)

Funktioner

Kvalifikationer

1.	Hun lever i små kår, længes efter skønhed og elegance.
2. Får indbydelse til fest	
→ 3. Skafter sig en kjole fra manden	
→ 4. Lånet et kostbart smykke	
→ 5.	Har succes på festen

6. Taber smykket	
→ 7. Låner penge til nyt smykke	↕
8. Tilbageleverer nyt smykke	
→ 9. Fortier at det er erstattet	
10.	Slider i det i 10 år for at betale lånet
11. Får at vide at smykket er simili	

Vi konstaterer, at funktionerne ikke er uafhængige, men forudsætter hinanden efter de intermenneskelige relationers logik i det pragmatiske (handlings-) område (der findes andre områder). Vi kan skelne mellem relationstyperne.

1°. Relationer, der findes mellem de to funktioner i enhver kontekst, ex. tabe → have (d.v.s. have-aspektet i låne); disse er funderet i funktionernes semantik, her ved at tabe = (mod sin vilje) overgå fra have til ikke have; "tabe" indeholder altså, at have skal forekomme.

2°. Relationer bestemt ved, at den ene funktion ponerer den anden modalt; hertil hører "låne + tilbagelevere", da "låne = få + skulle give tilbage", "tilbagelevere = give + have lånt". Af lignende art er "få indbydelse - gå til fest", hvor "få indbydelse" = få lov til at gå til fest". Modalverberne kunne, skulle, ville, måtte lexikalerer aktanternes forhold til funktioner. Her er ikke som ovenfor tale om en logisk nødvendig forudsætningsrelation, man kan låne og snyde for at give tilbage, men det kræves så, at den ponerede forventning "lukkes" ved fx. tilgivelse eller straf.

3°. Relationer alene bestemt ved de to funktioners værdi i konteksten (vi kan generelt bruge "værdi" som operationelt begreb for de aspekter af et strukturelement, der er så stærkt kontekst-determinerede,

at de er svære at se, når elementet tages i isolation); herhen hører: "fortie, at smykket var erstattet ← blive ved med at tro, at det oprindelige var ægte"; og "skaffe sig kjole ↔ gå til fest". Her-til må regnes de relationer mellem handlinger, der er lexikaliseret i handlingskonjunktioner, som "for at", "fordi"; "ved hjælp af", "derfor", "på grund af"; hun skaffer sig en kjole for at gå til festen, havde der ikke været nogen fest, ville hun ikke have skaffet sig en kjole; dens værdi ligger i, at den kan bruges til festen. I andre kontekster kan kjoler bruges til andre ting, og fester kræver ikke kjoler. Indenfor fortællingens delvis fri kombination af funktioner skabes altså her en forbindelsesart, der er bestemt af mange andre ting end de to funktioner selv; når de ikke bare forekommer accidentielt ved siden af hinanden, er det fordi det inden for fortællingen er aktuelt at tænke sig dem begge kommuteret; både festen og kjolen er langt fra at være selvfølgheder. Hvis festen udkommuteres, vil kjolen miste sin brugsfunktion, altså "kjole (brugsfunktion) → fest"; for hovedpersonen er fastlagt, at hun vil have fornøjelse af festen ved elegant påklædning, altså fest(fornøjelse) → kjole (elegance); vi ser altså, at enkelte, stærkt kontekstbestemte aspekter af funktionerne selekterer hinanden; funktionen må altså opløses i enkelte værdiaspekter ligesom sememet i semer og fonemet i distinktive træk.

Disse relationer giver mulighed for en begyndelse til en beskrivelse af sammenhængen i menneskelige handlinger/romanhandling. De rene relationer vil være tildels uafhængige af kronologisk manifestation, man kan bytte om på dele af kæden uden at sammenhængen ændres. Den umiddelbare, "fænomenologiske" fortid/fremtid kan indkredses ved, at fortidens handlinger indfører betingelsesrelationer i fremtiden og så at sige opstiller de paradigmer, hvori den skal manifesteres.

Funktionerne er artikuleret over to akser:

1°. Over "have/ikke have (noget kostbart)": "låne/tilbagelevere" er en kompleks artikulation af "få/give" (jfr. ovenfor 2°), hvor "få" = "overgå fra ikke have til have", og "give" omvendt, begge med frivillig giver; "tage", "skaffe sig"/"miste", "tabe" er tilsvarende med modvillig giver. Denne kategoris artikulationer dækker altså ovennævnte funktioner nr. (2?) 3,4,6,7,8. "Logikken i disse funktioner er bestemt af knapheden, overgang fra ikke at have til at have er svær, derfor pertinent og med konsekvenser".

2°. Kommunikation (af viden om smykket): fortie/få at vide, funktioner 9 og 11; denne akse er kun relevant ved den viden, der er objekt for kommunikationen.

Disse funktioner (grænsen mellem funktioner og kvalifikationer er her ikke helt entydig) bestemmer en slags social dimension, men der er næppe her en autonom delstruktur sådan som i folkeeventyret. Havefunktionens værdi er knyttet til, at den giver mulighed for elegance, hovedpersonens drøm, og denne er ikke umiddelbart funktionelt artikuleret. Prædikaterne "slide sig op ved arbejde"/"have succes ved festen" er ikke funktionelt i opposition, det er kun ved at der i hele novellen etableres en konstitutionel model med den generelle opposition "elegance"/"lurvethed", at de får modsatte værdier.

Novellen kan betragtes som en følge af dels situationer med manifestation af samme statiske tilstand på forskellige planer, dels transformationer, svarende til prøven i myte- og folkeeventyrsanalyserne, som overfører en tilstand i en anden. "Små" transformationer er opnåelsen af kjolen 3, af smykket 4 den vellykkede aflevering 8-9, "store", svarende til "l'épreuve principale" er tabet 6 og pointen 11. Prøverne afgør et tvivlsspørgsmål og er spændingsbærende; de manifesterer et kompleks af de mulige udfald og vælger så et af dem. I folkeeventyret var kampen den figurative manifestation heraf; i denne

novelle er det en dialog i 3, 4 og 6, der manifesterer modsatte meninger og lader den ene gå af med sejr; samtalen er virkelig "dialektisk". Man må forvente, at enhver situation, som på denne måde afgør et usikkert udfald, lader sig betragte som en prøve, således en krig, et valg, et eksperiment, et spil, en fodboldkamp, en eksamen, en diskussion, eller en eftersøgning (eventyr og epos).

Den centrale opposition i novellen er mellem "elegance" og "misère" manifesteret på følgende måder:

1. bestemmer en situation alene bestemt ved fraværet af "elegance", uden positiv definition på "misère". "Elle n'avait pas de dot, pas d'espérances..." ..."Elle souffrait sans cesse, se sentant née pour toutes les délicatesses et tous les luxes. Elle souffrait de la pauvreté de son logement, de la misère des murs, de l'usure des sièges, de la laidur des étoffes". ..."Elle songeait aux antichambres muettes, capitonnés avec des tentures orientales...". "Misère" er i denne afdeling af novellen manifesteret ved "pauvreté"; i ll også ved "hårdt arbejde og slid". Der findes til- løb til et kompleks af "élégance" og "misère", nemlig muligheden for at være til festen med fattige klæder; den bliver gentagne gange negeret til fordel for ikke at komme til festen: "Il n'y a rien de plus humiliant que d'avoir l'air pauvre au milieu de femmes riches". ..."Il lui jeta sur les épaules les vêtements qu'il avait apportés pour la sortie, modestes vêtements de la vie ordinaire, dont la pauvreté jurait avec l'élégance de la toilette de bal. Elle le sentit et voulut s'enfuir..." Efter tabet af smykket findes "misère" manifesteret som yderste negative pol: hårdt arbejde: "Elle connut les gros travaux du ménage, les odieuses besognes de la cuisine. Elle lava la vaisselle, usant ses ongles roses sur les poteries grasses..."

Novellens forløb herindenfor bliver:

1. manifesterer termen -e i oppositionen e/-e

2. indleder en transformation af -e til partielt e ved indbydelsen. 3 og 4. udfører denne transformation, først ved dialogen med manden, hvis dialektik kan formuleres:

han: fest

hun: hvis ingen kjole, ingen fest

han: så kjole

4., lånet af diamantsmykket synes at transformere helt op til rent e, hvor 3. kun negerede misère: hun falder hen i ekstase ligesom ved selve festen. 5. manifesterer e som gennemtrængende hele situationen, udtrykt ved: "Tous les hommes la regardaient... Tous les attachés du cabinet voulaient valser avec elle... Elle dansait ... dans une sorte de nuage de bonheur .....". Beskrivelsen sigter mod at gøre termen e næsten korporligt nærværende; det ser ud som om den materialiserende metafor skal udelukke enhver mulighed for -e; normalt gennemtrænger e og -e hinanden, men en metaforisk sky er uigennemtrængelig. Det befæstes yderligere ved, at hendes mand sover ved siden af. Disse stilistiske træk går altså direkte ind i den konstitutionelle model.

misère Efter festen optræder en tilsvarende enedominans af m. Da de skal hjem kan de ikke finde nogen droske og bliver tvunget til at vælge "un de ces vieux coupés noctambules, qu'on ne voit dans Paris que la nuit venue, comme s'ils eussent été honteux de leur misère pendant le jour". Coupé'en står i samme relation til dagen som hun til festen, (tilbagetrækning til mørke p.g.a. skam over at vise misère).

Nu kan altså e og m forekomme hver for sig i virkeligheden. 6. Smykket tabes. Dette er en meget omfattende transformation, og den bliver derfor konsolideret ved prøver: 1° dialog, hvor personerne fremsætter modsatte meninger og tabet konstateres:

"Je n'ai plus la rivière de Mme Forestier." Tab poneret, T
 "Quoi! ...comment! ..Ce n'est pas possible." non T
 Et ils chercheraient dans les plis la robe...
 Ils ne la trouvèrent point T
 Il demandait:
 "Tu es sûre que tu l'avais encore en quittant le bal?" mon T ?
 "Oui, je l'ai touché..." ja T, udenfor huset
 (cit. med et par udeladelser)

2° Eftersøgningsprøve; den findes ikke. Derefter regnes T for afgjort.

Det er nødvendigt for fortællingens virkning, at der ved hver transformation manifesteres sådanne dialektiske "prøver", ellers ville forandringen føles "postuleret".

10. Tabet transformerer deres livsform, ændrer altså også grundlaget for de hidtil opnåede transformationer. Efter at de har leveret det nye smukke tilbage (fungerer som vellykket prøve), må de sigte mod at betale gælden:

"Mme Loisel connut la vie horrible des nécessiteux. Elle prit son parti, d'ailleurs, tout d'un coup, héroïquement. Il fallait payer cette dette effroyable. Elle payerait. On renvoya la bonne. On changea de logement; on loua sous les toits une mansarde."

Nu er hendes oppositionsstyrke altså: betale eller gå til grunde; at betale medfører at ponere m; m står her ikke umiddelbart i opposition til e, sådan som -e til e i l., for e kan ikke forekomme på denne plads underordnet betale. De oppositioner, der fremtræder, er altså (med tab = T, betale = b)

T-paradigme (vs ikke T (hypotetisk))
 (e mulig)

	T-paradigme (vs ikke T (hypotetisk))		
	(e mulig)		
	b+m vs -b		
primært	}	vs	
sekundært		e	

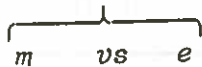
Dette kan kaldes hendes livsindstilling; der er to værdiskalaer, b vs -b og e vs m, som krydser hinanden, så hun må overordne den enes og suspendere den andens vurdering (jvf. Faust); dermed gør hun noget, hun helst ikke ville, fordi hun er nødt til det, vurderingen er altså kompleks. Komplexet er implicit beskrevet i ovenstående citat: "prendre son parti" er at acceptere noget, man nødt vil, men under alle omstændigheder er nødt til at acceptere: det accepterede er her, at b medfører m; "prendre son parti" betegner altså en fastlæggelse af de grundlæggende oppositioners forhold i en situation, hvor vurderinger er i konflikt, ved at den ene underordnes den anden; "héroïque" betegner et vurderingskompleks, hvor egne interesser suspenderes.

Da gælden efterhånden er betalt, træder b-paradigmet i baggrunden, idet det fri valg mellem b og -b suspenderes: "Que serait-il arrivé si elle n'avait point perdu cette parture? Qui sait, qui sait?...Comme il faut peu de chose pour vous perdre ou vous sauver!" Oppositionssystemet er så reduceret til:

T	vs	ikke T (hypotetisk)
+m	vs	+e mulig

11. Pointen afslører, at diamanten var uægte, således at der slet ikke var noget T. Den fører altså T over i -T og kan således betragtes som en transformation, blot transformerer den i noget allerede sket (dette rummer iøvrigt mulighed for at betragte pointen i vittigheden som en dialektisk transformation). Den nye struktur er hermed:

(T eller -T)

Vi har altså m og e indenfor samme paradigme, de er begge mulige i den givne situation, og m er manifesteret. Hermed er enhver retfærdiggørelse frataget m; normalt vil man i enhver situation søge at mediere en indtruffen ulykke ved at finde betingelser, hvorunder den ikke ville være indtruffet, og således opstille et betingelsesparadigme, hvor ulykke og ikkeulykke er korreleret hvert sit sted hen, så at vi under ingen omstændigheder har en "ubehagelig" term som er manifesteret under betingelser, hvor den indgår i direkte opposition til sin modpart. En sådan direkte opposition ville være "meningsløs"; i 1. afsnit af novellen, hvor oppositionen e/-e bliver opstillet, er den nær, men delvis undgået, da hun kan håbe på en forandring.

Dette resultat svarer til, at novellen kan parafraseres: alle hendes anstrengelser har været meningsløse.

Folkeeventyr og myter lader sig betragte som meditationer af oprindeligt opstillede oppositioner, d.v.s. de kan transformere den ene term til den anden. Denne novelle er tildels en antimediation (kun tildels, for -e transformeres til rent e og m). Fremtidige analyser må afgøre, hvilke typologiske konsekvenser, der kan drages heraf; mytestrukturmodellen beskriver undertiden derhen, at mytens "funktion" er at "forsone modsætningerne"; denne novelle tyder på, at man også kan have brug for at gøre dem uforenelige.

SELEKTIV BIBLIOGRAFI

Semantik:

J. J. Katz og J. A. Fodor: "The structure of a semantic theory", Language 39, 1963, optrykt s.m. andre vigtige i antologien "The structure of Language", 1964, ed. Katz og Fodor.

L. J. Prieto: Principes de noologie, = Janua Linguarum, series minor, 35, 1964.

A. J. Greimas: Sémantique structurale, Larousse 1966

J.-P. Boons: Synomic, antonymie et facteurs stylistiques, Communications 10, pp 167-88, 1967.

Strukturelle teorier:

Hegels dialektik kan betegnes som det første forsøg på en strukturalisme.

Freud: Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten.

Kenneth Burke: A grammar of motives, 1945 og A rhetoric of motives, 1950, er strukturalisme avant la lettre; han opstiller bl. a. et basissystem, der kan formuleres som kompleks artikulation af en semisk kategori:

agent act scene

purpose mean

indenfor hvilket personers handlinger og ideologiske systemer kan beskrives dialektisk.

Jean-Pierre Richards værker kan betragtes som ikke-formaliserede analyser, især af de konstitutionelle modeller (Littérature et sensation, 1954, Poési et profondeur, 1955, L'univers imaginaire de Mallarmé, 1961

Onze études sur la poésie moderne, 1964, Paysage de Chateaubriand, 1967).

De strukturelle modeller er først opstillet i antropologiens myteanalyser: Lévi-Strauss: Anthropologie structurale, 1958, Le cru et le cuit, 1964 (bibliografi for dette område i Comm. 8). Endvidere V. Propp: Morphology of the Folktale, Publication 10 of the Indiana research center in anthropology, 1958.

Fra École pratique de hautes études: Communications 4, 1964 (C. Bremond: Le message narratif, T. Todorov: La description de la signification en Littérature), Communications 8, 1966 om "L'analyse structurale du récit" (grundlæggende; artikler af bl. a Greimas, Bremond, V. Morin, Todorov), (begge med udførlig bibliografi).

T. Todorov: Le récit primitif, Tel Quel 30, 1967.
do: Littérature et signification, Larousse 1967 (gør status over områder i "romanteorien", sigtende mod sammenhængende formalisering).

T. Todorov: L'homme-récit, Tel Quel 31, 1967

Noter.

1) Se Michel Foucault, *Les Mots et les choses*, ch. IX-X vedr. den empirisk-transcendentale fordobling o.a. Et klassisk eksempel på fordoblingen er Brandes: "Sproget er vel kun Digterværkets Overflade; men ved at lægge sin finger på huden føler man den bankende Puls, der angiver Hjerteslaget i det Indre" (H. C. Andersen). Se også Per Aage Brandts artikel i dette nr. ("subjekt/objekt-polariseringen"). Fordoblingen findes i alle teorier, hvor der optræder "tomme" former og "fulde" signifikationer, således f. eks. i Jean Roussets forsøg på at finde bestemte "formes" solidariske med bestemte "signifikationer" (Forme et signification, 1962); relationen form-indhold forbliver mystisk og uafklaret. Betydningsbegrebet vil filosofisk forblive et fan-

tom, en slags tanke-ting, indtil det lykkes at få det til at koincidere med differensbegrebet.

2) F. eks. N. E. Wille, Poetik I,1, p. 14: "Her er det ikke ligegyldigt for karakteren af helhederne C1 og C2 om C1 indeholder 80 forekomster af A og 1 af B, mens C2 indeholder 15 af A og 10 af B". Ingen specificering af, af hvilken art betydningen er, er mulig.

3) Anmeldelser af Sémantique Structurale findes i Lingua, 18,3, 1967 (Stephen Ullman; noget uforstående) og Critique, jan. 1968 (J.-C. Coquet; fortræffelig).

4) Det første forsøg på en strukturel beskrivelse af personrelationer (og også ideologiske relationer) er den hegelianske og marxistiske dialektik. Det er ofte nyttigt at "teste" en given teori på, om den sætter kategorielle skel dér, hvor der bør være dialektiske forhold.